

Štátny slovenský ústredný archív, oddelenie hospodárstva

Banská Štiavnica

Banskobystrická továreň na zbrane

1809 - 1819

TZ

Banská Štiavnica 1967

Úvod.

Napoleonské vojny začiatkom 19. storočia si vyžiadali aj v Rakúsko - Uhorsku venovať zvýšenú pozornosť výrobe zbraní. Vhodným miestom pre založenie novej továrne na výrobu zbraní bolo okolie Banskej Bystrice, kde sa nachádzali v blízkosti nielen potrebné suroviny (železo, meď) ale aj rôzne zariadenia na spracovanie kovov (železiarne, hámre), ktoré sa dali pomerne rýchlo prispôbiť novej výrobe. Preto gróf Rudolf von Wrmba ako splnomocnený komisár Dvorskej komory vo Viedni urýchlene zriadil roku 1809 v blízkosti Banskej Bystrice továreň na výrobu zbraní, v ktorej sa vyrábali bodáky, šable, súčiastky pre vojenské pušky a kotly pre poľné kuchyne. Riaditeľom novej továrne sa stal správca Banskej komory v Banskej Bystrici (Waffenerzeugungs - Director) 1/. Bezprostredne viedol prevádzku továrne správca (Verwalter) s odborným technickým personálom.

Roku 1819 dáva erár továreň do prenájmu Jozefovi Kraftovi, ktorý bol jej dielovedúcom, kým patrila eráru. Výška ročného nájomného bola 1200 zlatých, ktoré mal nájomca splácať štvrtročne po 300 zlatých.

Podľa návrhu nájomnej zmluvy z roku 1818 sa dávajú do prenájmu tieto továrenské objekty:

1. dielne na zbrane a byty v zámku v Kráľovej s príľahlou záhradou,
2. dve brusiarne a dve dielne na leštenie v budove drôtovne vo Svätom Jakube spolu s bytmi pre robotníkov a záhrada,
3. dielne na výrobu bodákov, nabíjakov spolu s dielňami na brúsenie a leštenie v údolí arcikniežaťa Ferdinanda v Polkanovej 2/.

Jozef Kraf mal prenajatú továreň do roku 1824. Ďalší pranájom sa mu nepovolil. Podľa nariadenia Dvorskej komory vo Viedni z roku 1825 sa bývalé dielne továrne v Polkanovej vracajú svojmu pôvodnému účelu, obnovila sa tam stupa a zariadenie na preplachovanie rudy (Waschwerk). A nariadeným z roku 1826 budovy továrne v Kráľovej sa dávajú do prenájmu Zvolenskej župe na vojenské kasárne 3/.

Písomná agenda správy továrne sa zachovala len z obdobia , keď bola továreň v rukách eráru, t. j. z roku 1809 - 1819. Z obdobia prenájmu továrne niet písomného materiálu. Písomnosti, týkajúce sa styku nájomcu Krafta s erárom, sa nachádzajú vo fonde Banskej komory v Banskej Bystrici a čiastočne aj vo fonde Hlavného komornogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici.

1/ ŠSÚA - OH v B. Štiavnici, fond HKG č. 4941/1809

2/ Tam č. 470/ 1818

3/ Tam č. 1242/1828

Spisová manipulácia a terajšie usporiadanie písomností.

Spisy boli pôvodne uložené v chronologicko - numerickom poriadku, ktorý bol pri terajšom usporiadaní obnovený. Veľa spisov chýba, avšak chýbajúce spisy dočasto nahrádzajú podacie protokoly, v ktorých sú obsiahnuté registry a údaje o vybavení spisov. Mnohé spisy sú zavedené v protokoloch in extenso.

Spisy obsahujú: prevádzkové výkazy, objednávky potrebného materiálu, opravy budov továrne, nábor robotníkov, objednávky výrobkov vojenskými veliteľmi, zásielky objednávok a i.

Za spismi sú uložené v chronologickom poriadku štvrtročné účtovné výkazy, ktoré obsahujú: nákup prevádzkového materiálu, výkazy výrobkov, ceny výrobkov, odpredaj produktov, platy technických zamestnancov, mzdy robotníkov, zmluvy, kvitancie, inventáre továrenského zariadenia a i.

Vypracovanie inventára.

Pri inventarizácii písomnosti fondu bola podchytená každá pomocná kniha (protokoly a indexy) ako samostatná inventárna jednotka. Pri aktovom materiáli tvoria inventárnu jednotku spisy z jedného roku. Pri účtovnom materiáli sú inventárnou jednotkou výkazy za uzavreté štvrtročné obdobie. Z rokov 1818 - 1819 tvorí inventárnu jednotku súbor účtovných výkazov za celoročné uzavreté účtovné obdobie podľa pôvodného systému.

Písomnosti fondu usporiadal a inventár vypracoval v roku 1967 Vojtech Bolerázsky.

I. Registratúrne pomôcky.

1. Podacie protokoly.

inv. č.	rok	číslo
1. Podací protokol.	1809	1 - 90
2. Podací protokol.	1810	85 - 237 1/2
3. Podací protokol.	1811	238 - 402
4. Podací protokol.	1812	1 - 230
5. Podací protokol.	1813	1 - 717
6. Podací protokol.	1814	1 - 407
7. Podací protokol.	1815	1 - 237
8. Podací protokol.	1816	1 - 140
9. Podací protokol.	1817	1 - 68

2. Indexy.

10. 1809
Index k podaciemu protokolu.
11. 1810
Index k podaciemu protokolu.
12. 1811
Index k podaciemu protokolu.
13. 1812
Index k podaciemu protokolu.
14. 1813
Index k podaciemu protokolu.

II. Spisy.

inv. č.	rok	čísla spisov	krabica
15. Spisy.	1809	12 - 90	1
16. Spisy.	1810	85 - 235	1
17. Spisy.	1811	238 - 400	1
18. Spisy.	1812	1 - 228	1 - 2
19. Spisy.	1813	1 - 716	2 - 3

20.	1814	1 - 406	4
Spisy.			
21.	1815	1 - 237	5
Spisy.			
22.	1816	3 - 139	5
Spisy.			

III. Účtovná agenda.

23.	1809	IV. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
24.	1810	I. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
25.	1810	II. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
26.	1810	III. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
27.	1810	IV. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
28.	1811	I. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
29.	1811	II. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
30.	1811	III. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
31.	1811	IV. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
32.	1812	I. kvartál	6
Účtovné výkazy.			

33.	1812	II. kvartál	6
Účtovné výkazy.			
34.	1812	III. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
35.	1812	IV. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
36.	1813	I. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
37.	1813	II. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
38.	1813	III. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
39.	1813	IV. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
40.	1814	I. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
41.	1814	II. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
42.	1814	III. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
43.	1814	IV. kvartál	7
Účtovné výkazy.			
44.	1815	I. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
45.	1815	II. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
46.	1815	III. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
47.	1815	IV. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
48.	1816	I. kvartál	8
Účtovné výkazy.			

49.	1816	II. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
50.	1816	III. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
51.	1816	IV. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
52.	1817	I. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
53.	1817	II. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
54.	1817	III. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
55.	1817	IV. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
56.	1818	I. - IV. kvartál	8
Účtovné výkazy.			
57.	1819	I. - IV. kvartál	8
Účtovné výkazy.			

SNA, Slovenský banský archív

Úvod

Banskobystrická továreň na zbrane

Spisová manipulácia a terajšie usporiadanie písomností

Vypracovanie inventára

I. Registratúrne pomôcky

1. Podacie protokoly

2. Indexy

II. Spisy

III. Účtovná agenda

SNA, Slovenský banský archív

Názov fondu: Banskobystrická továreň na zbrane

Značka fondu: TZ

Časový rozsah: 1809 - 1819

Počet inventárnych jednotiek: 57

Počet evidenčných jednotiek: 22

Spisový materiál usporiadal: V. Bolerázsky

Inventár vyhotovil: V. Bolerázsky

Stav ku dňu: 1.XI. 1967

Prepísala: M. Buzalková

SNA, Slovenský banský archív